

Клавдія Пазізіна

НОВІ ПІДХОДИ У СПІВРОБІТНИЦТВІ СВІТОВОГО БАНКУ З УКРАЇНОЮ

До одних з основних реальних джерел залучення Україною іноземних коштів належать кредити міжнародних фінансових організацій . Переваги використання позичок МФО полягають у тому, що ці кредити надаються під відсотки нижчі за ринкові.

Співпраця України з МФО має стратегічний інтерес як з боку України, так і її партнерів. Серед основних цілей і принципів співробітництва з МФО можна виділити: сприяння розвитку

ринкових перетворень, створення умов для входження України до світової економіки, розв'язання не тільки економічних, а також і соціальних завдань, забезпечення національних інтересів і національної безпеки.

Світовий банк є довготривалим партнером України. Співробітництво зі Світовим банком підтримує програму економічних реформ в Україні і виступає важливим елементом зовнішнього фінансування. Термін погашення кредитів останнім часом зріс до 20 років із пільговим періодом 5 років. Відсотки за позичками Світового банку, залученими досі Україною, сплачуються за плаваючою ставкою, прив'язаною до ставки LIBOR.

Урядом розроблена нова Програма по реструктуризації вугільної промисловості. Перший етап нового проекту передбачає виділення Україні кредиту в розмірі 200 млн.доларів. Загальна сума пільгових кредитів Україні буде складати близько 1 млрд. доларів з терміном виплати до 25 років [1:40].

Треба відзначити, що при використанні коштів (25 млн.доларів), які були виділені Світовим банком для кредитних ліній виникли деякі проблеми. Міністерство фінансів відразу визначило чотири банки, які стали агентами з обслуговування цих коштів: "Аваль", "Приватбанк", "Надра" та "Український кредитний банк". Незважаючи на приналежність умов, Мінфін у минулому році висловив незадоволення тим, як банки надають кредити. За даними Міністерства, були видані лише два кредити, та й ті не в шахтарських регіонах.

За сприянням Світового банку та Міжнародного валютного фонду розроблено Проект розвитку системи Державного казначейства. Необхідність реформування системи виконання держбюджету виходила з існування ряду недоліків колишньої системи управління державними видатками. Така система мала ряд суттєвих недоліків. По-перше, отримувані суми досить часто не відповідали необхідним через необ'єктивність обґрунтувань потрібних сум під час бюджетного планування, що сприяло розкраданню. На загальнодержавному рівні, як наслідок, мало місце неодержання необхідних коштів іншими суб'єктами. По-друге, через велику кількість інстанцій на шляху просування гроші надходили повільно і, звичайно створювалися додаткові можливості їх розпорошення або використання не за призначенням. По-третє, було важко з цієї ж причини отримати чітку картину просування та використання наданої суми. Тому виконання бюджету за відомчою структурою не давало змоги в короткий термін оцінювати напрям і ефективність бюджетних коштів.

Реалізація Проекту дало можливість Уряду удосконалити планування ресурсів, посилити контроль за регулюванням грошових операцій та управлінням державними видатками. Поліпшення якості та своєчасності фінансової інформації (завдяки скороченню середнього залишку держбюджету на банківських рахунках з 8 до 3-х днів), а також розширення можливостей проведення функціонального та економічного аналізу бюджету сприяло формуванню та використанню фіскальних правил. Узгодженість класифікації статей видатків та ефективна система контролю та моніторингу потоків готівки підвищило прозорість і відповідальність у процесі наповнення Державної казни. Все це дало можливість скоротити вимоги державних запозичень приблизно на 600 млн. грн., а щорічні процентні витрати держбюджету – на 85 млн. грн.

Позитивні результати впровадження Проекту дають підставу стверджувати, що співробітництво України щодо подібних проектів, впровадження яких дає відчутні переваги економіці держави, є доцільним. Для вирішення ряду проблем, що стоять перед Державним казначейством України, потрібні додаткові фінансові ресурси, які за умов подальшої співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями можна буде отримати в рамках нових угод кредитування.

Слід зазначити, що існує і інший аспект бачення цієї проблеми. Довгострокове залучення іноземного капіталу може привести до перетворення країн в сировинний додаток розвинутих країн, втрати національної економічної безпеки. Однією з причин деструктивного впливу програм міжнародної фінансової допомоги на національну економіку можна вважати і те, що МФО часто не враховують особливостей національних економік і діють за стандартними методами лібералізації, які не завжди спрацьовують в країнах з перехідною економікою. Актуальним залишається також питання вимог, що ставить Світовий банк перед урядом України, які не завжди відповідають інтересам держави.

Останнім часом гостро дискутується питання щодо ефективної співпраці України з Світовим банком. На думку ряду фахівців Стратегія СБ на 1997-2000 роки була не зовсім вдалою [3:43-44; 5:12]. Позики Світового банку (більш як 2 млрд. доларів) не вирішили основних соціальних проблем. Рівень бідності в країні зріс (біля 30% населення живе за межею бідності). У 2000 році ВВП складав лише 25% від рівня 1990 року [2:22]. По оцінці Української екологічної комісії "Альтер-Еко" в Стратегії не достатньо враховано специфіку економіки країни і не приділено належної уваги по ознайомленню суспільства з окремими проектами Банку. Недержавні

організації визначили недостатню прозорість діяльності Світового банку і неефективність його позик. Як пояснював директор Банку Белорусі Луки Барбоне, помилки минулого були пов'язані з тим, що при розробці першої Стратегії допомоги не достатньо проводилися консультації з українською стороною і не були враховані суттєві недоліки інституційної системи України.

Слід зазначити, що за останні роки міжнародні фінансові організації стають на новий шлях розвитку своїх інституцій, а саме – починають пристосовуватись до нових умов в країнах з перехідною економікою. Про це свідчить розробка Світовим банком нової Стратегії допомоги Україні.

Мета нової стратегії Світового банку Україні на 2001-2003 роки полягає в наданні допомоги уряду і громадянському суспільству у перетворенні в життя широкомасштабних планів: скорочення бідності, створення нових робочих місць, а також досягнення сталого економічного зростання. Однією з умов виконання цих завдань є створення нових інститутів. Передбачено також стимулювання в країні екологічного розвитку шляхом наближення України до стандартів ЄС.

Стратегія допомоги ґрунтується на нових принципах співпраці, які спрямовані на максимальній участі українського Уряду. Стратегія сконцентрована не стільки на державній політиці, скільки на визначенні результатів співпраці, зміни відношення однієї сторони до іншої.

Світовим банком розроблено декілька пропозицій щодо підвищення ефективності співробітництва. По-перше, нова Стратегія передбачає довгострокове планування, оскільки процесу трансформації властиві піднесення і спади. Більша увага приділяється інститутам, а менша політичним вимогам. Для створення таких інститутів необхідно змінити культуру в країнах із перехідною економікою: відношення посадових осіб і приватних підприємств до процесів, що відбуваються в країні. По-друге, уряд не повинен просто створювати і наділяти легативними правами нові інститути і норми поведінки, а також пропонувати їх суспільству шляхом прийняття законів. Новий проект Стратегії став предметом обговорення з громадянським суспільством. Для організації діалогу були сформовані контактні групи, які представляють інтереси українського суспільства. З їх допомогою будуть відібрані кращі проекти, в яких неурядові організації теж приймають участь.

Згідно нової Стратегії вводиться ще один критерій: визначити, наскільки Світовий банк в своїй діяльності може використовувати допомогу громадського суспільства. Для цього щорічно буде проводитись опитування по всій Україні з метою оцінки діяльності Банку.

Світовий банк надає Уряду допомогу в підготовці Громадянського і Податкового кодексів, що дасть можливість знизити податковий тиск на суспільні організації.

Представництво Світового банку в Україні розробило декілька проектів, які спрямовані на інтенсифікацію інформаційних потоків. Одна з програм передбачає фінансування підключення українських бібліотек до мережі Інтернет. Діяльності Світового банку сприяє відчутне економічне зростання в країні. Як повідомляє агентство Oxford Analytica, в 2001 році ВВП України повинен зрости на 4-4,5%, обсяги промисловості – на 7-8%.

Основним інструментом нової Стратегії є Програмна системна позика (PAL). Програмна системна позика спрямована на підтримку середньострокових програм Уряду, які передбачають довготривалі реформи, переважно в державному секторі.

З системної позики (250 млн. \$) вже надано – 150 млн. \$, а черговий транш на суму 100 млн. \$ буде надано в листопаді 2001 року. Світовий банк затвердив 16 кредитів і 6 грантів в галузі екології для України [4,7].

Важливо відзначити, що нова Стратегія враховує категорію соціального капіталу. Застосування цієї концепції, яка включає соціально-політичне середовище (інститути, відношення і норми), дає можливість удосконалювати існуючі норми в даному суспільстві.

Таким чином, співробітництво України з Світовим банком в напрямку реалізації нової Стратегії допомоги є перспективним і буде сприяти економічному зростанню країни. Нова Стратегія і Програма, які розроблені Світовим банком з участю українських вчених і державних діячів, має велике значення для підвищення ефективності співпраці і покращення взаєморозуміння.

Література

1. Климко Г.Н., Блешмудт П.П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями.//Фінанси України.-2000.-№11.-С.39-45.
2. Колосова В.П. Кредитування економіки України міжнародними фінансовими інститутами.//Фінанси України.-2000.-№2.-С.20-23.
3. Пачев О. Стратегія взаємодії України з міжнародними фінансовими організаціями.//Вісник Київського національного університету ім.Т.Шевченка.-2000.-Вип.№42.-С.43-44.
4. Экономический бюллетень о странах с переходной экономикой.//Трансформация.-2001.-№6.-С.7-9.
5. International Money Fund. Pamphlet Series, 1998, №45, S.12.